

ZWARE JONKIES

Criminele jongeren in jeugdinstellingen

Tussen de vier grote steden bestaan geen grote verschillen in het aanleveren van strafrechtelijk criminele minderjarigen aan jeugdinstellingen. Rotterdam en Amsterdam leveren landelijk gezien de meeste jongeren. Geen grote verrassing – zij herbergen de meeste jongeren. Wél verrassend is dat de volledige capaciteit aan plaatsen in jeugdinstellingen niet wordt benut.

door Nicole Arts

Nicole Arts is afgestudeerd in Nijmegen binnen de sociale psychologie en sinds een paar jaar werkzaam als junior onderzoeker bij Advies- en Onderzoeksgroep Beke in Arnhem.

In recent uitgevoerd onderzoek, waar telkens jongeren uit Rotterdam, Amsterdam, Utrecht en Den Haag (G4) worden vergeleken, is ingegaan op de aard en omvang van de groep strafrechtelijk criminele jongeren en op de vraag wie hier uiteindelijk van in een jeugdinstelling belandt. Hierbij is ingezoomd op de 22 justitiële jeugdinstellingen die ons land telt. Het totale aanbod is voor het eerst letterlijk op de kaart gezet en de jeugdinstellingen zijn stuk voor stuk getypeerd op punten als capaciteit, regimes (gesloten of open) en specifieke werkwijze. Tevens is onderzocht hoe de verwijzing en plaatsing van jongeren naar en in een jeugdinstelling in algemene zin verloopt en wat hierbij de mogelijke knelpunten zijn.

AFVALRACE

Het volgen van de 'zware jongens' naar jeugdinstellingen is vergelijkbaar met een afvalrace die begint met een schifting van de criminele jongeren van de niet-criminele jongeren. Kijken we naar de totale omvang van jongeren – crimi-

neel en niet-crimineel – dan wonen in Amsterdam en Rotterdam naar verhouding de meeste jongeren. Het gaat hier om aantallen van rond de 40 000 jongeren. Dit is meer dan er in den Haag wonen (30 000) en veel meer dan er in Utrecht wonen (bijna 14 000). Om te worden aangemerkt als 'criminele jongere', moet een jongere bij het openbaar ministerie (OM) staan ingeschreven met ten minste één strafzaak voor een overtreding of misdrijf. Als gekeken wordt naar het

Vermogensdelicten komen onder de jongeren uit de G4 verhoudingsgewijs het vaakst voor gevolgd door geweldsmisdrijven tegen personen

aantal criminele jongeren per stad levert dit voor 2003 het volgende beeld op: het aantal ingeschreven strafzaken voor minderjarigen gerelateerd aan elke 100 jeugdige inwoners is in Utrecht het grootst, namelijk 5,5. Rotterdam volgt met 4,9 bij het OM ingeschreven strafzaken. In Amsterdam zijn dit er 4,1 en in Den Haag zijn dit er 3,5. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het

gaat om verdachte, nog niet-veroordeelde jongeren. Het criminaliteitspatroon dat hoort bij de ingeschreven zaken laat voor alle vier de steden grotendeels dezelfde contouren zien. Vermogensdelicten komen onder de jongeren uit de G4 verhoudingsgewijs het vaakst voor gevolgd door geweldsmisdrijven tegen personen. Ongeveer een derde van de bij het OM ingeschreven zaken wordt uiteindelijk door een rechter afgedaan. De rest wordt geseponneerd of volgt het officiersmodel en wordt door het OM afgedaan. Hoewel het criminaliteitspatroon van de rechtbankzaken vergelijkbaar is met dat van alle bij het OM ingeschreven zaken, worden geweldsmisdrijven verhoudingsgewijs vaker door de rechter afgedaan dan door het OM. Het percentage jongeren dat voor de rechter verschijnt, betreft hier dus grotendeels de groep 'zware jongens' die centraal staat in het onderzoek.

Wanneer gekeken wordt naar het type straf dat deze jongeren krijgen opgelegd, komen op landelijk niveau taakstraffen het vaakst voor, gevolgd door jeugddetentie. Het percentage opgelegde taakstraffen schommelt over de arrondissementen van de G4 en andere gemeenten rond de 45 procent. Jeugd detentie neemt landelijk ongeveer een derde in van alle opgelegde straffen. Samen met jeugd detentie is de PIJ-maatregel (plaatsing in een inrichting voor jeugdigen), de enige strafrechtelijke afdoening op grond waarvan een jongere in een jeugdinrichting terecht kan komen. Toch vormen jongeren die een van deze twee afdoeningen kregen opgelegd niet alleen de populatie in jeugdinrichtingen. Er is ook een groep jongeren in jeugdinrichtingen terug te vinden die hier zit vanwege een civielrechtelijke maatregel, waarover later meer.

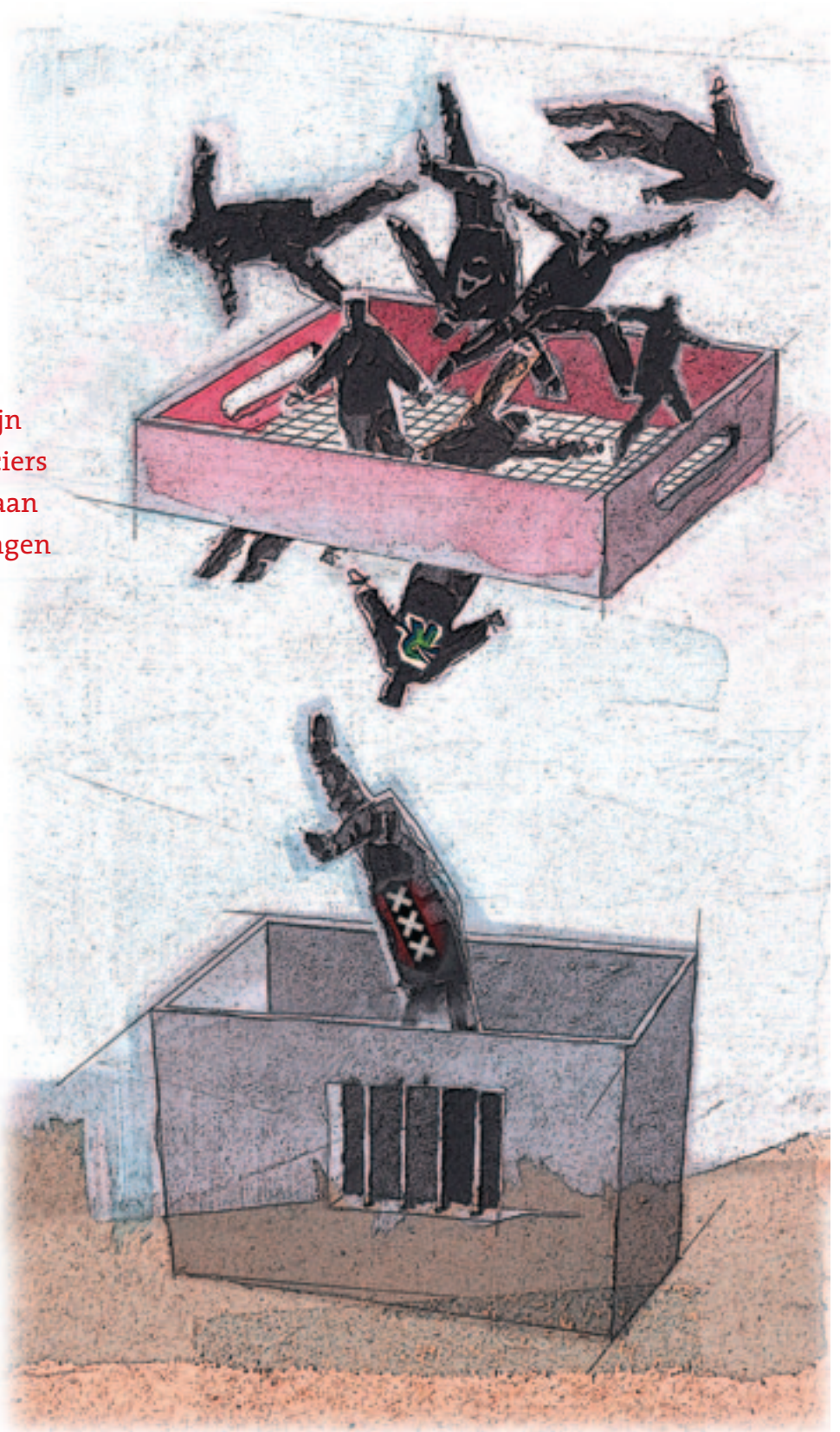
JEUGDINRICHTINGEN

De 22 jeugdinrichtingen kunnen worden verdeeld in opvanginrichtingen en behandelinrichtingen.

In de opvanginrichtingen verblijven jeugdigen vanwege een voorlopige hechtenis of een detentiestraf. Een aantal jeugdigen – vaak zijn dit voorlopig gehechte jeugdigen – verblijft er in afwachting van een overplaatsing naar een behandelinrichting. De behandelinrichtingen bieden plaats aan jeugdigen met een PIJ-maatregel of een civielrechtelijke maatregel. Uiteengezet in korte typologieën per jeugdinrichting blijkt de variëteit in regimes en behandelwijzen niet heel groot. Over de effectiviteit van de verschillende behandelwijzen is de literatuur tot op heden vrij beperkt. In algemene zin kan uit voorgaand onderzoek worden geconcludeerd dat een gedragstherapeutische aanpak positief effect heeft bij de aanpak van gedragsproblemen en het voorkomen van recidive. Een dergelijke interventie moet echter worden gecombineerd met praktijkgericht onderwijs, medicatie, interventies in het gezin en nazorg.

In totaal, behandel- en opvangplaatsen samen genomen, spreken we in ons land over een capaciteit van 2500 plaatsen. Opvallend is dat niet al deze plaatsen opgevuld zijn. Zo ligt de bezettingsgraad in 2003 op 93 procent en in 2004 op 88 procent. Hieruit kan worden geconcludeerd dat niet alle plaatsen het hele jaar door opgevuld zijn. Rotterdam en Amsterdam zijn hoofdleveranciers van jongeren aan jeugdinrichtingen. Samen leveren zij tussen de 20 tot 25 procent van alle jongeren in een jeugdinrichting. Uitgaande van gegevens over de bezetting (en niet de instroom) verblijven de meeste jongeren in een jeugdinrichting vanwege een civielrechtelijke maatregel. Het gaat hierbij vooral om een OTS-maatregel (ondertoezichtstelling) en in veel mindere mate om een Voogdijmaatregel. Iets minder dan de helft van de jongeren verblijft op basis van een strafrechtelijke titel in een jeugdinrichting. In de meeste gevallen vanwege een PIJ-maatregel of een voorlopige hechtenis en in veel minder

Rotterdam en
Amsterdam zijn
hoofdleveranciers
van jongeren aan
jeugdinstellingen

gevallen vanwege een jeugd detentie. Er is een groot verloop in jeugdinrichtingen onder jongeren die er vanwege jeugd detentie of voorlopige hechtenis zitten. Voor een voorlopige hechtenis staat namelijk gemiddeld 64 dagen en voor jeugd detentie gemiddeld 33 dagen. Dit is betrekkelijk kort te noemen in vergelijking tot een OTS-maatregel, die gemiddeld 500 dagen duurt, of een PIJ-maatregel waar gemiddeld 3,2 jaar voor staat.

MATCH

Over de G4 blijken geen extreme verschillen te bestaan als het gaat om het aanleveren van strafrechtelijk criminele minderjarigen aan jeugdinrichtingen. Rotterdam en Amsterdam leveren landelijk gezien de meeste jongeren. Dit is weinig opmerkelijk te noemen gezien het feit dat in deze steden ook de meeste jongeren wonen. Opmerkelijker is de conclusie dat de volledige capaciteit aan plaatsen in jeugdinrichtingen niet wordt benut. De heersende gedachte dat jeugdinrichtingen vol zitten en zelfs wachtlijsten hebben wordt stevast bestreden in het onderzoek. Sterker nog: uit gesprekken met de Glen Mills School en Den Engh blijkt dat men moeite moet doen alle plaatsen opgevuld te krijgen. Dit beperkt zich niet alleen tot deze twee inrichtingen maar blijkt een landelijk fenomeen. Als oorzaak hiervoor wordt aangewezen dat verwijzingen en plaatsingen door omslachtige bureaucratische en juridische processen vaak stroperig verlopen. Een goed voorbeeld is de tijd die het vorderen van een OTS in beslag neemt. Deze moet door de Raad voor de Kinderbescherming worden gevorderd, die op zijn beurt in beraad gaat of de eis van de OTS is geïndiceerd, en terecht is. Dit proces neemt geschat al vier tot zes maanden in beslag. Bij een plaatsing op civielrechtelijke basis geldt – in tegenstelling tot een strafrechtelijke plaatsing – dat een jongere vanaf zijn 18de niet langer verplicht is een opvang

uit te zitten of een behandeling af te ronden. Een aantal jongeren komt dan al niet meer in aanmerking voor een plaatsing. Om dit, en misverstanden over het al dan niet vol zitten van jeugdinrichtingen, te voorkomen, zou kunnen worden nagedacht over de voordelen van een centrale indicering voor jeugdinrichtingen per jongere. Idealiter zou dit een datasysteem moeten opleveren waarbij het koppelen van een jongere aan een jeugdinrichting op grond van beider kenmerken in een *match* of een *mismatch* resulteert. Dergelijke systemen dienen continue te worden ‘ververst’ met actuele informatie en staan of vallen dus met het voeden en uitwisselen van de juiste kennis door alle betrokken partijen, maar bevorderen uiteindelijk een snelle en efficiënte doorgang.

Uit het onderzoek blijkt het belang van kennisbevordering en – niet in de laatste plaats – het belang van kennisuitwisseling bij alle partijen, in ieders voordeel. Bovendien moet niet uit het oog worden verloren dat het hier kan gaan om ernstig criminele jongeren, die verhoogd risico lopen opnieuw in aanraking te komen met politie en justitie wanneer een adequate en snelle reactie achterwege blijft. <<

Zware jongens gevolgd. Een benchmark voor de G4 met bijzondere aandacht voor Den Engh en de Glen Mills School, Nicole Arts, Henk Ferwerda en Jolanda Jakobs, is te bestellen bij Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Rijnkade 84, 6811 HD Arnhem, T (026) 443 86 19, e-mail info@beke.nl, of bezoek www.beke.nl